

K OSUDU PRÍSLUŠNÍKOV 1. TECHNICKEJ DIVÍZIE SLOVENSKEJ ARMÁDY V ROKOCH 1944 – 1947

PAVOL KOLLÁR

KOLLÁR, P.: To the Destiny of Members of the 1st Technical Division of the Slovak Army in 1944 – 1947. *Vojenská história*, 1, 2, 1997, pp 82 – 87, Bratislava.

The author in his essay about the destinies of the 1st Technical Division members deals with insufficiently recognized issue of that part of the Slovak Army which became in 1944 – 1945 a component of the German armed forces situated at the territory of Rumania and Hungary. After the end of war members of this division remained as war prisoners in the labour camps in the Soviet Union. The author based his essay work on knowledge gained from personal contacts with former members of the 1st Technical Division and on the documents attached to their requests for military veterans benefits sent to the Certificate Unit of Public Affair Office at the Slovak Ministry of Defence.

Military History. Eastern Europe. The Destiny of the 1st Technical Division of the Slovak Army 1944 – 1947.

Novodobá vojenská história Slovenska má ešte stále veľa „bielych stránok“. Medzi také patria i tie, na ktorých by mal byť zaznamenaný osud príslušníkov 1. technickej divízie (1. tech. div.) slovenskej armády, osobitne za obdobie od konca marca 1945 do konca apríla 1947. Teda za obdobie, keď sa väčšina jej príslušníkov dostala pod kontrolu Červenej armády (ČA) a keď sa potom veľký počet z nich ocitol v jej zajateckých táboroch ďaleko od územia Slovenska.

Nasledujúce riadky venované osudom príslušníkov 1. tech. div. neboli napísané na základe výsledkov vedeckého bádania, ale vychádzali z poznatkov nazhromaždených na Oddelení pre vydávanie osvedčení Úradu pre verejné záležitosti MO SR, v súvislosti s riešením podaní týkajúcich sa služby v armáde Slovenskej republiky (1. SR) v rokoch 1944 – 1945.¹⁾ Fakty o osude príslušníkov 1. tech. div. sa v mnohých prípadoch nemohli overiť, a preto aj ich hodnovernosť treba posudzovať z tohto zorného uhla.²⁾

Cieľom úvahy o osude príslušníkov 1. tech. div. je oboznámiť čitateľa s tým, čo sa stalo pred viac než polstoročím a napriek tomu veľa o tom nevedia ani vojenský historici.

* * *

Prehíória vzniku 1. tech. div. sa začína 12. mája 1944, keď sa v rakúskom Klessheime pri Salzburgu stretol minister obrany gen. Ferdinand Čatloš so šéfom hlavného veliteľstva nemeckej brannej moci maršalom Wilhelmom Keitlom. V priebehu rokovania sa mali dohodnúť, že 1. pešia divízia slovenskej armády bude reorganizovaná na technický zväzok, teda prestať byť bojovým zväzkom.

¹⁾ Oddelenie pre vydávanie osvedčení Úradu pre verejné záležitosti MO SR (OVO, ÚpvZ) MO SR je odborným orgánom ministerstva obrany pre riešenie podaní týkajúcich sa protifašistickej odbojovej činnosti na území Slovenska, konkrétnych osôb, ako i obyvateľov Slovenska v zahraničí. Rieši taktiež podania vzťahujúce sa na službu vojakov z povolania v armáde prvej SR. Plní i rôzne úlohy spojené s vojenskou historickou službou.

²⁾ Pri riešení podaní týkajúcich sa služby vojakov z povolania v armáde prvej SR sa zistilo, že množstvo údajov vzťahujúcich sa k osudu príslušníkov 1. tech. div., od jej vzniku na začiatku júna 1944 až do jej faktického rozpadu koncom marca 1945, bolo publikované v novinách, v časopisoch a v knižných prácach. Pozri napr.: Domobrana, 17, 2. 1945; Historie a vojenství, 1990 č. 3; Apológia, 1994, č. 6; Bojovník, 1994, č. 7 – 9; Vojenské obzory H, 1995; Armáda v dejinách Slovenska, I, Trenčín 1993, s. 135; Kapitoly z vojenskej histórie Slovenska, Trenčín 1991, s. 87; Pracovné jednotky a útvary slovenskej armády 1939 – 1945. VI. Robotný prápor, Bratislava 1996, s. 71 – 72. Slovenské národné povstanie roku 1944, Bratislava 1965, s. 533 a nasl.; Slovensko na konci druhej svetovej vojny, Bratislava 1994, s. 181; Vojenské aspekty Slovenského národného povstania, Bratislava 1994, s. 189; Záverečná fáza 2. svetovej vojny a oslobodenie Slovenska, Bratislava 1996, s. 60 a 71.

V tomto čase sa 1. pešia divízia nachádzala v južnej časti Moldavska, v priestore miest Tatar Kopčak, Ciurciu, Brian a Bolgrad.³⁾ Tam sa jej príslušníci dozvedeli, že divízia bude reorganizovaná a dňom 1. júna 1944 oficiálne vznikne 1. tech. div.⁴⁾ Vtedy sa 1. pešia divízia skladala z 20. a 21. pešieho pluku a z divíznych útvarov a jednotiek. Veliteľom divízie bol plk. Karol Pekník.

Početný stav príslušníkov divízie klesal. Na začiatku mája 1944 mala divízia asi 6500 členov, ale v polovici augusta 1944 už iba niečo vyše 5000 a z nich viac než 95 percent tvorili vojaci zo zálohy.⁵⁾ Bol to dôsledok odsunu časti príslušníkov divízie na Slovensko, ako i dôsledok dezercii.

Začiatok Jasko-kišišovskej operácie vojsk 2. a 3. Ukrajinského frontu ČA 20. 8. 1944, divíziu zastihol v priestore mesta Kagul, na východnom brehu rieky Prut.⁶⁾ Veľmi rýchlo sa prišlo rozhodnutie, aby bola premiestnená na západ za rieku Prut a ustúpila hlbšie do vnútrozemia Rumunska. Začal sa jej presun cez mestá: Oancea, Foltesti, Buhusi, Roznov, Tazlau, Comanesti, Tirgu Ocna a Onesti, k Oituzskému priesmyku.⁷⁾ Bolo treba, aby jej príslušníci opustili čo najskôr územie vtedajšieho Rumunska nielen preto, že jej hrozilo nebezpečenstvo pádu do zajatia, ale i preto, že po víťaznom protifašistickom povstaní v Rumunsku nová vláda vyhlásila, že príslušníci cudzích armád protifašistickej koalície musia územie Rumunska opustiť do 24 hodín, pretože po tomto termíne budú internovaní.

V súvislosti s presunom divízie sa žiada spomenúť skutočnosť, že v priestore mesta Bacau 1. tech. div. opustil jeden jej dôstojník a potom sa dostal na stranu ČA. Spolu s ďalšími 12 vojakmi z 1. tech. div. bol potom odoslaný do Moskvy s tým, že budú zaradení do čs. vojska v Sovietskom zväze. Na ich veľké a nepríjemné prekvapenie v Moskve boli zaradení do transportu zajatých nemeckých vojakov a spolu s nimi sa ocitli v meste Vyšnij Voločok, kde sa nachádzal zajatecký tábor č. 216.⁸⁾ Ďalší osud zajatých vojakov nepoznáme, ale dôstojník prešiel niekoľkými zajateckými tábormi a na Slovensko sa vrátil až začiatkom novembra 1947.

Dňa 27. augusta 1944 nemecké velenie nariadilo, aby sa 1. tech. div. presunula do údolia rieky Muresul v Sedmohradsku. Vtedy sa začali šíriť správy, že prejde na Slovensko. Existujú i tvrdenia, že veliteľ divízie dostal od gen. Čatloša správu o návrate divízie na Slovensko. Podľa niektorých údajov nemecké velenie 26. augusta 1944 pristúpilo na možnosť návratu 1. tech. div. na Slovensko, ale jednoznačne odmietlo takúto možnosť pre 2. tech. div.

Keď vypuklo SNP, 1. tech. div. sa nachádzala v priestore miest Toplita a Ditrau v údolí rieky Muresul.

Dňa 31. augusta 1944 bol odzbrojený štáb divízie a hneď na to i ostatní príslušníci. Odzbrojení príslušníci boli krátko internovaní v obci Deda.⁹⁾ Časť divízie sa pokúšala dostať na východné Slovensko, niektorým sa to i podarilo, ale boli zaistení, internovaní v Michalovciach a odtiaľ deportovaní do táborov v Nemecku. Po slovensko-nemeckej dohode sa spolu s ďalšími internovanými príslušníkmi Východoslovenskej armády v decembri 1944 vrátili na Slovensko. Potom podľa veku a zdravotného stavu ich prepúšťali domov alebo zostali slúžiť vo

³⁾ Veliteľom 1. pešej divízie bol plk. Karol Pekník a zostal jej veliteľom i po jej reorganizácii na 1. tech. div., ale iba niekoľko dní.

⁴⁾ Deň 1. júna 1944, ako deň vzniku 1. tech. div. vojenský historici u nás všeobecne akceptujú, ale ešte 16. júna 1944 bol vydaný Dôverný rozkaz č. 100 veliteľstva 1. pešej divízie, a nie 1. tech. div. Je teda pravdepodobné, že nové pomenovanie sa oficiálne začalo používať až neskôr.

⁵⁾ Prepočet bol urobený na základe údajov uvedených v práci Slovenské národné povstanie 1944. Bratislava 1965, s. 562.

⁶⁾ Malé mesto Kagul sa nachádza asi 50 km severne od väčšieho mesta Galati.

⁷⁾ V priebehu presunu 1. tech. div. sa jej kolóna veľmi roziahla a vznikli i problémy s nedostatkom pohonných látok.

⁸⁾ Vyšnij Voločok je najväčšie mesto na železničnej i cestnej komunikácii spájajúcej Moskvu s Novgorodom.

⁹⁾ Obec Deda sa nachádza v údolí rieky Muresul, asi 60 km severne od mesta Tirgu Mures.

vojenských stavebných (pionierskych) jednotkách tzv. Haššíkovej armády. Časť divízie dezertovala a v malých skupinách alebo ako jednotlivci sa pokúšali takisto dostať na Slovensko. Väčšinu z nich pochytili ešte na území Maďarska nemecké a maďarské bezpečnostné zložky a „vrátili“ ich 1. tech. divízii.

Časť, pravdepodobne na základe oficiálneho rozhodnutia, odišla na Slovensko a podľa údajov z dennej tlače 8. septembra 1944 prišla do Nitry.

Príslušníci 1. tech. div. nemeckej národnosti, pochádzajúci z radov slovenských Nemcov, boli po odzbrojení začlenení do nemeckej brannej moci, spomínajú sa zbrane SS.

Z nezistených dôvodov bolo z odzbrojených príslušníkov divízie vyčlenených asi 200 ľudí, od ktorých ostatných oddelili a po etapách transportovali do zajateckého tábora Stalag XVII.A v rakúskom Kaisersteinbruchu.¹⁰⁾ Tam prišli začiatkom októbra 1944 a hneď medzi nimi urobili nábor k vstupu do nemeckých vojenských pracovných jednotiek a do vojenských stavebných (pionierskych) jednotiek tzv. Haššíkovej armády. Lenže tí, ktorí v tábore dostali charakter vojnového zajatca, znášali potom i osud vojnového zajatca až do oslobodenia, pravda, ak sa ho dožili. Dôstojníci z tejto skupiny, vojnoví zajatci, si v zajateckom tábore Stalag XVII.A „počkali“ na veľkú skupinu príslušníkov veliteľského zboru 1. čs. armády na Slovensku zajatých po porážke SNP. Táto skupina prišla do Stalag XVII.A v polovici decembra 1944.¹¹⁾ Boli im pridelené zajatecké čísla a spolu s dôstojníkmi 1. tech. div. boli koncom januára 1945 premiestnení do zajateckého tábora Stalag IV.F/Z v Altenburgu. Tam sa dožili i oslobodenia americkou armádou a to dňa 15. apríla 1945. V meste Gera sa dočkali konca vojny v Európe a odtiaľ boli prevezení do Plzne a v prvom júnovom týždni 1945 boli už v Bratislave.¹²⁾

V meste Deda zostalo niečo vyše 3000 príslušníkov 1. tech. div. stále pod velením plk. Františka Krakovského.¹³⁾ Útvary a jednotky divízie boli reorganizované a potom v severozápadnom Rumunsku, respektíve v severovýchodnom Maďarsku¹⁴⁾ zostali ešte mesiac. Budovali rôzne obranné zariadenia pre potreby nemeckých vojsk v priestore od mesta Tirgu Mures až po Baia Mare.

Dňa 10. októbra 1944 sa 1. tech. div. začala pochodom a železničným transportom presúvať cez mestá: Satu Mare, Miškolc, Nyiregyháza, Estergom, Vác, Budapešť, Varpalota, Tapolca až do priestoru obcí Keszethely a Kiskomárom. Počas presunu sa niekoľkým príslušníkom divízie podarilo utiecť a dostali sa až na Slovensko.

Za Balatonom príslušníci 1. tech. div. budovali obranné zariadenia, opravovali komunikácie, pripravovali maskovacie zariadenia a pod.

V polovici novembra 1944 nemecké velenie povolilo vyzbrojiť ručnými zbraňami 10 percent príslušníkov divízie. Pre toto obdobie činnosti divízie je charakteristický nedostatok in-

¹⁰⁾ Obec Kaisersteinbruch sa nachádza asi 10 km juhozápadne od mesta Bruck an der Leithe. V okolí bol vojenský výcvikový priestor.

¹¹⁾ Veľký počet príslušníkov veliteľského zboru sa po zajatí ocitol v internácii a v Bratislave. Tam ich podrobili „pohovorom“ s predstaviteľmi veliteľského zboru, ktorý zostal verný bratislavskej vláde. Na „pohovoroch“ sa spravidla zúčastňovali i predstavitelia nemeckého vojenského velenia. Výsledkom týchto „pohovorov“ bolo buď: zajatý zostal na Slovensku, alebo ho poslali do zajateckého tábora Stalag XVII. A.

¹²⁾ Po návrate boli prijatí do služieb čs. armády.

¹³⁾ Plk. František Krakovský sa stal veliteľom 1. tech. div. 6. 6. 1944.

¹⁴⁾ Dnes pri pátraní po miestach pobytu príslušníkov 1. tech. div. vznikajú i problémy, keďže vtedy uvádzaná oblasť sa nachádzala pod maďarskou správou a niektoré osady (obce i malé mestá) mali maďarské názvy.

¹⁵⁾ K 1. 10. 1944 mala 1. tech. div. 3071 osôb. Z nich bolo 40 dôst. z povolania, 52 dôst. zo zálohy, 25 rotmajstrov, 40 poddôstojníkov z povolania a 2898 príslušníkov mužstva. Pozri: Slovenské národné povstanie 1944. Bratislava 1965, s. 562. Mužstvo povolané do vojenskej činnejš služby zo zálohy a dôstojníci zo zálohy tvorili 57,5 percenta počtu príslušníkov 1. tech. div.

formácií i na MNO v Bratislave.¹⁶⁾ V jej organizácii sa neudiali zmeny, mala stále 20. a 21. peší pluk, 41. pioniersky prápor, ako i divízne zabezpečovacie jednotky. Od 1. februára 1945 bola 1. tech. div. formálne začlenená do práve zreorganizovaného Technického zboru.

Keďže k 1. októbru 1944 mala divízia iba niečo vyše 3000 príslušníkov, bola postupne doplňovaná. K 14. januáru 1945 už mala takmer 5400 osôb a na začiatku poslednej dekády marca 1945 do 7000. Vtedy bol jej veliteľom plk. Ján Morvic.¹⁷⁾ V tomto čase sa štáb divízie a väčšina jej príslušníkov nachádzali v priestore miest Pápa a Tét, severozápadne od Bakonského lesa.

Keď sa 16. marca 1945 začala Viedenská operácia vojsk 2. a 3. Ukrajinského frontu, spoziatku prebiehala pomalšie, než sa plánovalo. Čoskoro sa však tempo útoku stupňovalo a to najmä zásluhou 6. gardovej tankovej armády nasadenej do pásma útoku vojsk 3. Ukrajinského frontu. V smere hlavného úderu vojsk 3. Ukrajinského frontu sa nachádzali aj mestá Pápa a Tét. A tak sa 26. marca 1945 štáb divízie, príslušníci najmä 20. pešieho pluku a niektorých zabezpečovacích jednotiek ocitli pod kontrolou vojsk 3. Ukrajinského frontu. Údajne ich bolo do 3800, čiže väčšina.

Skupine príslušníkov divízie velenie 3. Ukrajinského frontu ponechalo jej veliteľov, nebola rozdelená a jej príslušníci vykonávali rôzne zabezpečovacie a pomocné činnosti pre vojská 3. Ukrajinského frontu.

Koniec druhej svetovej vojny v Európe zastihol členov skupiny v meste Kinskunfelegyháza, asi 30 km juhovýchodne od mesta Kecskemét.

Podľa vyjadrenia niektorých príslušníkov velenia robili sa pokusy o návrat na Slovensko, ba i o zaradenie do čs. vojska. O tom mali rokovať predstavitelia velenia skupiny v Budapešti, kde pôsobila čs. vojenská misia, ale bez úspechu. Medzitým počet príslušníkov skupiny neprestajne klesal, keďže bolo veľa takých, ktorí sa rozhodli pre návrat na Slovensko na „vlastnú päť“.

Koniec júna 1945 zastihol skupinu v juhomaďarskom meste Szeged, pričom jej príslušníkov už pokladali za vojnových zajatcov a podľa toho sa s nimi aj zaobchádzalo. Išlo o náhlu zmenu postoja velenia 3. Ukrajinského frontu k príslušníkom skupiny a jej príslušníci si to nevedeli vysvetliť.

Dňa 1. júla 1945 príslušníci skupiny, bolo ich už iba niečo vyše 1000¹⁸⁾, nastúpili do vlaku a začala sa ich preprava takmer cez celé Rumunsko zo západu na východ, do mesta Focsany.¹⁹⁾ Tam sa nachádzal veľký zajatecký tábor ČA pre niekoľko tisíc vojnových zajatcov. V tomto zajateckom tábore skupina zostala iba niekoľko dní a v nezistenom čase opäť nastúpila do vlaku, v domnení, že sa ide domov, na Slovensko. Jej príslušníci však čoskoro so sklamaním zistili, že transport nesmeruje na západ alebo na severozápad, ale na juh a potom na juhovýchod. Jeden z dôstojníkov uviedol, že v niektorej železničnej stanici stretli nákladný vlak, strážený čs. vojakmi, ktorý viezol náklad tovaru v rámci pomoci UNRA z rumunského prístavu do ČSR.

Nakoniec skupina skončila v rumunskom prístave Konstanca. Tam spolu s ďalšími vojnovými zajatcami nastúpila na loď, ktorá ju dopravila do ruského čiernomorského prístavu Novorossijsk. Odtiaľ pokračovala vlakom cez mesto Batajsk do strediska ukrajinského Donbasu, mesta Stalino.²⁰⁾

¹⁶⁾ Bolo to tak, hoci divízia nebola veľmi ďaleko od Bratislavy. V januári 1945 bola dislokovaná severozápadne od mesta Veszprém.

¹⁷⁾ Dňa 16. 1. 1945 sa veliteľom 1. tech. div. stal plk. Ján Morvic. Patril k štábu Armádneho veliteľstva v Prešove, keď jeho príslušníkov 31. 8. 1944 odzbrojili, internovali a transportovali do Nemecka. V decembri 1944 sa spolu s ďalšími vrátil na Slovensko a stal sa veliteľom IV. stavebnej pionierskej skupiny. Z tejto funkcie odišiel veliť 1. tech. divíziu.

¹⁸⁾ Zajati dôstojníci spravidla uvádzajú počet 1025 osôb.

¹⁹⁾ Mesto Focsany leží v predhorí rumunských Východných Karpát, asi 100 km severozápadne od mesta Braila.

²⁰⁾ V roku 1961 bolo mesto premenované na Doneck.

V Staline, opäť pod velením vlastných dôstojníkov, si príslušníci skupiny pripravili ubytovacie priestory a začali obnovovať vojnou poškodené zariadenia na ťažbu uhlia.²¹⁾ Obnova sa uskutočňovala pod odborným vedením iných vojnových zajatcov, spravidla Nemcov.²²⁾

V čase pobytu skupiny v zajateckom tábore v meste Stalino prebiehali rokovania medzi vládnymi predstaviteľmi ČSR a ZSSR o návrate občanov ČSR, ktorí sa z rôznych príčin ocitli v sovietskych táboroch. Nevieme, či to bol výsledok rokovaní, ale stalo sa, že príslušné orgány v ZSSR rozhodli o prepustení členov skupiny zo zajatia a o ich návrate do ČSR, no bez dôstojníkov z povolania.

V polovici februára 1946 odišiel železničný transport s prepustenými príslušníkmi skupiny k hraniciam ČSR.²³⁾ Pri Čope prešiel hranice, zastavil sa v Trebišove a pokračoval do Malaciek.²⁴⁾ Po pobyte v karanténe príslušníkov skupiny prepustili domov. No mnohí ušli ešte na východnom Slovensku, časť počas presunu z Trebišova do Malaciek. Tá časť, ktorá vydržala i pobyt v Malackách, bola v druhej polovici marca 1946 prepustená domov s tým, že sa po príchode domov majú prihlásiť na príslušnej okresnej doplnovacej správe. Podľa získaných informácií celá skupina za pobytu v táboroch nemala straty na životoch.

Skupinu dôstojníkov z povolania, údajne ich bolo 14, premiestnili z tábora v meste Stalino do veľkého zajateckého tábora pre zajatých dôstojníkov v meste Kinešma.²⁵⁾ V tamomšom tábore bolo niekoľko tisíc nemeckých, rumunských, maďarských a iných dôstojníkov, slovenskí tu boli do mája 1946. Potom, po etapách boli premiestnení do baltických prístavov. Tam pracovali do zimy r. 1946/1947, aby sa cez mestá Klajpeda,²⁶⁾ Vilňus a Baranoviči presunuli do Kyjeva, a to na východný breh rieky Dneper, do predmestia Darnica. Odtiaľ ich asi po 2 mesiacoch premiestnili na západný breh Dnepra, kde sa začali pripravovať na návrat domov. To už bol začiatok marca 1947.

Pred odoslaním do ČSR sa niekoľko týždňov zotavovali pri Čiernom mori, neďaleko od Odesy. Vlakom, cez Čop, prišli na Slovensko, zastavili sa v Trebišove²⁷⁾ a odtiaľ pokračovali do karantény do Malaciek. Domov sa dostali koncom apríla 1947.

* * *

Príslušníci 21. pešieho pluku, ako i ďalších jednotiek 1. tech. div., ktorí sa koncom marca 1945 v severozápadnom Maďarsku nedostali pod kontrolu ČA, boli z územia Maďarska vytlačení do Rakúska.²⁸⁾ Tam pokračovali v budovaní rôznych obranných zariadení, pričom pred vojskami ČA ustavične ustupovali. Väčšina sa dostala takmer do rakúskeho Linza, aby prešli k americkej armáde, ktorá mesto oslobodila už 4. mája 1945. To sa im však nepodarilo, lebo asi 7. mája 1945 ich pri meste Amstetten zaskočili jednotky ČA a internovali.

²¹⁾ Po príchode do Novorossijska jeden príslušník skupiny údajne spáchal samovraždu.

²²⁾ Niektorí zajatci spomínajú tzv. americké šachty.

²³⁾ Ako začiatok transportu jeho účastníci spravidla uvádzajú 14. február 1945.

²⁴⁾ Ešte pred koncom vojny bol v Malackách, v tamomšom vojenských objektoch zriadený zberný tábor, niekedy uvádzaný i ako 1. zajatecký tábor. Boli v ňom kratší alebo dlhší čas príslušníci armády prvej SR, ktorí pri rôznych príležitostiach sa dostali pod kontrolu spojeneckých vojsk a boli odovzdaní čs. orgánom. Spravidla išlo o vojenské osoby zaistené na území Čiech, Moravy a Rakúska. Tábor sa využíval i ako karanténna stanica.

²⁵⁾ Mesto Kinešma sa nachádza v Ivanovskej oblasti Ruskej federácie, asi 350 km severovýchodne od Moskvy.

²⁶⁾ Do roku 1946 sa prístav menoval Memel.

²⁷⁾ V Trebišove bol po vojne zriadený „roztriedovací“ tábor, prechádzali ním osoby, ktoré sa vrátili z rôznych táborov v ZSSR do ČSR.

²⁸⁾ V priebehu 2. etapy Viedenskej operácie vojsk 2. a 3. UF, ktorá začala 26. 3. 1945 a skončila 15. 4. 1945, vojská oboch frontov 30. 3. 1945 dosiahli rakúske hranice a 13. 4. 1945 bola oslobodená i Viedeň. K 15. 4. 1945 vojská dosiahli čiaru: rieka Morava, Stockerau, Sankt Pölten, západne Glognitz, východne Maribor. Na tejto čiare sa postup vojsk ČA zastavil. Ďalší postup na čiaru dotyku s vojskami americkej armády sa začal až v prvom májovom týždni.

Vojenská história

Spolu s príslušníkmi 1. tech. div. sa pod kontrolu ČA dostali i zvyšky vojenských útvarov a jednotiek slovenskej armády, ktoré prešli do Rakúska zo Slovenska a patrili k Technickému zboru.

Na začiatku druhej polovice mája 1945 sa príslušníci internovanej skupiny ocitli v zbernom tábore ČA, vo Viedenskom Novom Meste (Wiener Neustadt), kde čakali na svoj ďalší osud. Mali šťastie, pretože ich už do zajateckých táborov v ZSSR nedeportovali, ale odovzdali čs. orgánom. Príslušné orgány ČSR uvažovali vraj o využití skupiny na obnovu vojnou poškodeného Ostravska.²⁹ Lenže k tomu nedošlo a skupina sa v druhej polovici júna 1945 ocitla takisto v Malackách, v karanténe. V jej priebehu asi polovica samovoľne karanténu opustila a odišla domov.

* * *

Na záver úvahy o osude príslušníkov 1. tech. div. slovenskej armády sa žiada ešte poznamenať, že podrobnejšie údaje by sa mohli nájsť vo fondoch ministerstva zahraničných vecí, povereníctva vnútra, vojenskej misie ČSR, pôsobiacej v Budapešti, vo vojenských kmeňových dokladoch, uložených vo Vojenskom archíve v Trnave a vo Vojenskom historickom archíve v Trnave, vo fondoch tej vojenskej zložky, ktorej podliehal zajatecký tábor, respektíve karanténna stanica v Malackách. Nepochybne údaje o osude príslušníkov 1. tech. div. tohto obdobia sú i v nemeckých a ruských archívoch.

Žijúci príslušníci 1. tech. div. a pozostalí po nebohých príslušníkoch vlastnia taktiež cenné listiny i rôzne predmety týkajúce sa ich osudu v sledovanom období. Naše pokusy presvedčiť niektorých z nich, aby také pamiatky poskytli Vojenskému historickému ústavu v Bratislave, sa skončili neúspešne.

Pravdepodobne niektoré cenné údaje prípadne i originálne listiny alebo aspoň ich fotokópie sa budú nachádzať v spisovom fonde, ktorý nazhromaždilo príslušné pracovisko Ministerstva spravodlivosti SR v priebehu riešenia žiadostí o odškodnenie za zavlčenie obyvateľov Slovenska do táborov v bývalom ZSSR.

Je zrejmé, že podrobnejšie spracovanie osudu príslušníkov 1. tech. div. v uvedenom období bude časovo i finančne náročné. Domnievame sa, že predovšetkým tu treba zapáleného bádateľa, a teda nezostáva nič iné iba veriť, že sa taký nájde.

---

²⁹ V tejto súvislosti sa dokonca tvrdilo, že transport do Ostravy bol i vypravený, ale vrátil sa do Malaciek. Príchod do Malaciek sa spravidla uvádza 18. júna 1945 a pobyt v karanténe až 3 týždne.